

Lugupeetud EVEA liikmed,

25.11.2019, mõned minutid peale Maaeluministri vabastamist, tegi Veterinaar- ja Toiduamet ASile M.V.Wool ettekirjutuse nr 10.1 1/33084, milles kohustab ASi M.V.Wool peatama tegevus täielikult (sh tootmine, vahendamine, ladustamine, tooraine sissevedu, tooraine ja kauba väljavedu) Harku ja Vihterpalu kalatööstustes. Peatatud on kogu firma tegevus, kusjuures kogu eraldi seisvas logistikaplokis paiknevas külmlaos olev originaalpakendis tooraine tuleb hävitada/põletada! VTA hävitab toiduohutuse sildi all sellise ebaproportsionaalse ettekirjutusega kogu firma. VTA poolt tehtud ettekirjutus pole ka seadustega kooskõlas. Esitasime kohtule esmase õiguskaitse taotluse.

VTA poolt tehase kohene peatamine on tänase päeva kontekstis nii aja- kui ka asjakohatu ning selgelt mitte rahva tervise tagamisest lähtuv, vaid ühte 150 töötaja ja 23 miljoni euro suuruse aastakäibega Eesti ettevõtet hävitav kuritegelik otsus. alates 3/2019 on ASile M.V.Wool kehtestatud 0-tolerants listeria suhtes, mis lubas tehasest välja saata vaid need tootepartiid, kus bakteri sisaldus on 0. **See meede tagas toiduohutuse ja välistas igasuguse ohu rahva tervisele.** Meetme tõhusust kinnitab fakt, et 2019. aastal ei ole ühtegi meiega seotud tüvest põhjustatud haigusjuhtu.

Kui teile tundub samuti, et tegemist on ametniku omavoliga, mis riivab sügavalt rahva õiglustunnet, siis igasugune teiepoolne avalik toetusavalendus on meile suureks abiks. Teema kokkuvõtte on allpool ning küsimuste korral anname meeleldi lisainfot kas emailil hendrik@mvwool.eu või 5220333. Oleme väga tänulikud igasuguse toetuse eest.

Taustainfo

1. Listeria bakter on elule ja tervisele ohtlik ainult suurtes kogustes

Listeria bakterit leidub kõikjal looduses sh loomalihas, puuviljades, juurviljades, piima toodetes jne. Samuti esineb listeria bakter 5-10% inimestel soolestikus. Listeria muutub ohtlikuks ainult ülisuurtes kogustes. Seetõttu on Euroopa Komisjoni määrusega 2073/2005 kehtestatud mikrobioloogilised nõuded toidule, mille kohaselt kui toiduaines on listeeriat vähem kui ≤ 100 cfu/g (colony forming units per gram), siis on see tervisele ohutu (erand on imikud).

Määrus 2073/2005 ei sätesta, et mõne listeria tüve (näiteks ST1247) puhul tuleks lähtuda mõnest teisest toiduohutuskriteeriumist kui 100 cfu/g. Seda põhjusel, et kui mikrobioloogilised nõuded toidule kehtestati, arvestati kõige mustemaid stsenaariume ehk suurimaid riske, bakteri kõige agressiivsemaid või muundunud tüvesid/tüüpe: “ For calculations, the most “conservative” dose-response model was used, i.e. the maximum virulence of L. monocytogenes was assumed.”.

Teisisõnu on reegel ≤ 100 cfu/g kehtestatud suure varuga. Seda, et toiduohutuskriteeriumid on kehtestatud suure varuga on kinnitanud VTA peadirektori asetäitja Olev Kalda 12.09.2019 Vikerraadios seoses suitsulihas esineva vähkitekitava ainega.

Määrus 2073/2005 sätestab ka nõuded proovide võtmisel, öeldes, et töötleja/käitleja valduses olevas tootes peab erandjuhtudel olema näit 25 grammis tootes negatiivne ning jaekaubanduses/edasimüüja valduses olevas 1 grammis tootes on lubatud kuni 100 ühikut (Lm (cfu/g)).

28.08.2019 teostati sekveneerimine tooraines leitud bakterile ja **see oli esimene kord, kui tooraines leitud bakterit Eestis sekveneeriti**. Ehk siis kõigist Eestis tegutsevatest kalatöötlejatest, kala kasvatajatest, lihatöötlejatest, puu-ja köögivilja tootjatest (tehased, turu-ja kauplusteetid, laadaautod jne) on sekveneeritud vaid tühine osa Eestis leitud listeria näitused.

Ka Euroopas on hinnanguliselt sekveneeritud ca 5% eelpool nimetatud tööstustest ja EL-i ühine andmebaas on loomisel (info VTA 19.06 kohtumiselt). Ainuüksi seetõttu on VTA poolt esitatud süüdistused M.V.Wool suhtes ebaõiged. Tüvi ST1247 võib tarbijate organismi jõuda lisaks toorkalale veel loomaliha, puuviljadest ja juurviljadest. Tüve levikuks võib soodsa pinnase luua ka säilitamistingimustest mittekinnipidamine pärast tehasest väljumist sh kaupluses, turul ja tarbija kodus.

Kuna listeria on rakusisene bakter ja tuleb toorkalaga ning M.V.Wool ei osta toorainet vaid ühelt Norra/Soome kalakasvatajalt (ja ka mitte ühe kalakasvatuse kogu saaki), vaid edasimüüjatelt, kes vahendavad 300-400 kalafarmi, siis on vägagi suur tõenäosus, et seda sama tüve ST1247 leidub ka mujal.

4. M.V.Wool koostöö Maaeluministeriumi ja VTA-ga

Kuivõrd VTA rakendas ettevõtja suhtes piiranguid, mis olid vastuolus Euroopa Liidu õigusnormidega, pöördus M.V.Wool Maaeluministeriumisse, et ministerium tagaks VTA tegevuse kooskõla Euroopa Liidu õigusega ja erinevate Eesti kalatootjate võrdse kohtlemise. 13. augustil 2019 kohtusid VTA ja M.V.Wool Maaeluministeriumis. Teemadeks olid:

- VTA tegemata tööd RASFF teadetele vastastamisel (9st teates tänaseni vastamata 4)
- Seadest üleastumised (valesti võetud proovid jaekaubanduses ja seeläbi toodete põhjendamata tagasikutsumised kauplustes)
- Kohalike kalatöötlejate ebavõrdne kohtlemine. Juulis 2019 kauplustest ostetud 3 konkurendi toodetes oli listeria näit „tootja 1“ 5 proovist 1 positiivne, „tootja 2“ 5 proovist 3 positiivset ja „tootja 3“ 5 proovist 5 positiivset). Taustaks: Eestis VTA poolt võetud 245st listeriaproovist 209 on võetud ASI M.V.Wool toodangust või tehasepindadelt.

Koosolekul lepiti kokku, et VTA lähtub edaspidi oma tegevuses kehtivatest seadustest ja lõpetab ka kalatootjate ebavõrdse kohtlemise ning et avalikkuses paanikat ei külvata ja meediasse teemaga ei minda.

5. M.V.Wool esitas kaebuse halduskohtusse

Vaatamata sellele jätkas VTA ebaseaduslikku praktikat ja nõudis, et M.V.Wool kõrvaldaks jaemüügil tooted, mis on ohutud (st milles listeriat oli kordades vähem kui 100 cfu/g).

Kauplustes ei ole võimalik nulltolerantsi kohaldada, kuna sel juhul tuleks kuumtöötlemata kala, pehme juustu jms tootmine Euroopa Liidus ära keelata. Selline VTA omalooming häirib oluliselt kaupade vaba liikumist ELis, sest VTA tegevuse tõttu on ühe tootja toodetele kehtestatud turubarjäärid.

Kui VTA soovib kehtestada reeglit, et kuumtöötlemata kala müümisel rakendub nulltolerants, siis tuleks teha ettepanek EL Komisjoni määruse 2073/2005 muutmiseks, mis kehtestab, et **≤ 100 on tervisele ohutu**. Ja rakendada seda kõigile tootjatele.

Kuna M.V.Wooli toodete kõrvaldamine jaemüügist oli ebaseaduslik, pöördus ettevõtte septembris oma õiguste kaitseks Tallinna Halduskohtusse ja palus kontrollida, kas Euroopa Liidu õigusega on kooskõlas VTA poolt nulltolerantsi kohaldamine kaupluses müüdavale kuumtöötlemata kalale.

6. VTA pöördus põhjendamatu süüdistusega meediasse pärast M.V.Wooli kohtusse pöördumist

Tõenäoliselt pärast M.V.Wooli poolt kohtusse pöördumist otsustas VTA minna meediasse, mille tulemusena ilmus lugu Eesti Ekspressis ja Pealtnägijas. Seda kinnitas Hr. Olev Kalda oma telefonikõnes (30.09.2019) Eesti Kalaliidu juhile Hr. Valdur Noormägile. Hr. Kalda ütles, et see oli nende PR-firma soovitus, et avalikustada need väidetavad surmad meedias.

Eesti Ekspressis 24.09.2019 ja Pealtnägijas 25.09.2019 ilmunud lood tõid kaasa paanika ja hirmu kuumtöötlemata kala söömise osas. Tulemusena vähenes kaupmeeste sõnul kalatoodete ostmine kauplustes, mõni kaubanduskett kaalus üldse Eesti kalatootjate toodangu lettidelt väljaviskamist, artiklid välisajakirjanduses kahjustasid Eesti toiduainete tööstuse mainet. VTA algatatud laimukampaania mõjus hävitavalt tervele Eesti kalandussektorile, välispartnerid on muutunud Eestist pärit toodangu suhtes umbusklikuks.

Majanduslik kahju on võimalik kokku arvestada vähenenud müügiga ja peatatud lepingute mahuga. Näiteks ühe M.V.Wooli kalatooteid müüva kaupluse käive langes skandaali käivitamisele järgneval, oktoobri esimesel nädalal 60% võrreldes eelnenud kolme nädala keskmise käibega.

VTA süüdistused M.V.Wooli suhtes on spekulatiivsed ja vastuolus Terviseameti ametliku seisukohaga, mille kohaselt ei ole võimalik leida seost M.V.Wooli kalatoodete söömise ja surmade vahel. Lisaks ei lähe VTA sõnad ja teod omavahel ka kokku. M.V.Wool on täitnud kõik VTA korraldused (ka selle mille seaduslikkuse kontrollimiseks on kohtusse pöördunud).

15.11.2019 tegi VTA esindaja O.Kalda Aktuaalse Kaamera vahendusel avalduet ASi M.V.Wool tehase/tehaste võimaliku sulgemise kohta. Tehase peatamine on äärmuslikult tugev meede, mida maailma praktikas on kasutatud vaid suuremõduliste puhangute korral. Eestis puhangut tüvega 1247 käesoleval aastal ei ole. Seda fakti kinnitasid nii Terviseamet kui VTA 29.10 Maaeluministeriumis toimunud toiduohutuse ümarlinal. Ühtlasi tõdeti, et ASile M.V.Wool tänaseks rakendatud meetmed on tõhusad ja piisavad Ettevõttele on alates 3/2019 kehtestatud 0-tolerants listeeria suhtes, mis lubab tehasest välja saata vaid need tootepartiid, kus bakteri sisaldus on 0. **See meede tagab toiduohutuse ja välistab igasuguse ohu rahva tervisele.** Meetme tõhusust kinnitab fakt, et 2019. aastal ei ole ühtegi ST1247 tüvest põhjustatud haigusjuhtu.

Infoks – 29.10 Maaeluministeriumis toimunud toiduohutuse ümarlinal tehti kokkulepe, et edasised toimingud lepikse kokku peale 23.10 leitud listeeria sekvenerimist ehk tüve tuvastamist. Täna (27.11) sekvenerimistulemusi ei ole ja VTA on teinud ilma seda kokkulepet järgimata otsuse ettekirjutuse vormis (juriidiliselt korrektne oleks VTA peadirektori poolt tehtud käskiri mille kinnitab oma allkirjaga Maaeluminister) AS M.V.Wool tegevuse täielikuks peatamiseks.

Lugupidamisega

Meelis Vetevool

AS M.V.Wool nõukogu esimees

27.11.2019